

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии тичорати
Тоҷикистон, доктори илмҳои техники,
профессор Назарзода Х.Х.
«12» август соли 2025

ТАҚРИЗИ МУАССИСИСАИ ПЕШБАР

ба диссертатсияи Абдуллоева Гулноза Абдучаборовна дар мавзӯи «Таҳлили иқтисодӣ-омории рушди сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.08.01 – Омор

Мутобиқати мухтавои диссертатсия ба ихтисос ё соҳаи илм, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст.

Мухтавои диссертатсияи Абдуллоева Гулноза Абдучаборовна ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисоси 08.00.08.01 – Омор, ки аз ҷониби КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст, мутобиқат мекунад: 6. Вижагиҳои ташаккули ҳисоботи оморӣ аз рӯйи соҳаҳо, ҳудудҳои марзӣю маъмурӣ ва дигар бахшҳои фаъолияти хоҷагидорӣ; 11. Методҳои коркарди иттилооти оморӣ: таснифот ва гуруҳбандӣ, методҳои таҳлили зухуроти иҷтимоӣю иқтисодӣ ва равандҳо, амсиласозии оморӣ, таҳқиқоти конъюктураи иқтисодӣ, фаъолиятнокии тичоратӣ, ошкоркунии трендҳо ва даврҳо, ояндабинии инкишофи зухурот ва ҷараёнҳои иҷтимоӣю иқтисодӣ; 12. Методологияи мониторинги иҷтимоӣ ва иқтисодӣ, таъмини омории идоракунии сохторҳои маъмурию ҳудудӣ; андозагирии нобаробариҳои рушди ташкилоти ҳудудӣ; 16. Таҳқиқоти дақиқи омории бозтавлиди аҳоли, соҳаҳои ҷамъиятӣ, иқтисодӣ ва молиявии ҳаёти ҷамъиятӣ, ки ба ошкорнамоӣ, ҷенкунӣ, таҳлил, ояндабинӣ, моделсозии конъюктураи таъсисёбанда ва коркарди вариантҳои ояндабинии тараққиёти корхонаҳо, ташкилотҳо, соҳаҳои иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар давлатҳо пешбинӣ шудаанд.

Муҳимияти мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ.

Муҳимияти таҳлили иқтисодӣ-омории рушди сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба он асоснок мегардад, ки сохтмони манзил, яъне бахши муҳими иқтисод ба ҳисоб рафта, таҳлили иқтисодӣ-омории он имкон медиҳад, ки вазъи воқеии соҳаи сохтмон, банақшагирии дурусти рушди иҷтимоӣю иқтисодӣ ва таъмини шароити хуби зист барои аҳоли арзёбӣ карда шавад.

Ин соҳа на танҳо барои таъмини аҳоли бо манзил сахм мегузорад, балки ба рушди инфрасохтор, беҳбудии сифати зиндагӣ ва ҳифзи муҳити зист низ таъсири назаррас мерасонад. Баррасии мавзӯи мазкур на танҳо барои омӯхтани вазъи соҳа заруранд, балки барои қабули қарорҳои дуруст ва тарҳрезии сиёсати давлатӣ низ нақши ҳалкунанда дорад.

Таҳлили дақиқи ин раванд ва андешидани чораҳои саривактӣ ба рафъи мушкилоти норасоии манзил, фароҳам овардани муҳити мусоиди зиндагӣ ва боло бурдани сатҳи некуаҳволии аҳоли мусоидат менамояд.

Сохтмони манзил дар рушди иқтисоди миллӣ, афзоиши ҳаҷми ММД ва бучети Ҷумҳурии Тоҷикистон нақши бориз дошта, аини замон дар минтақаҳои ҷумҳурӣ нобаробар рушд меёбад. Таҳлили омории соҳаи мазкур имкон медиҳад, ки ҳолати нобаробар рушд ёфтани сохтмони манзил дар минтақаҳои ҷумҳурӣ ошкор ва ҳаҷми сармоягузориҳо ба он муайян карда шавад. Рушди соҳаи мазкур боиси садҳо ҳазор ҷойи нави корӣ дар бахшҳои саноати масолеҳи сохтмон, нақлиёт, таъминот ва ғайра мегардад. Ҳамзамон, рушди сохтмони манзил талаботро ба масолеҳ, техника, хизматрасониҳо зиёд мекунад ва ҳолати мазкур боиси пешрафти иқтисоди дигар бахшҳо мегардад.

Дар маҷмӯъ масъалаи таъмини аҳоли бо манзил хусусияти глобалӣ дошта, омӯзиши муаммоҳои он объекти бештари мамлакатҳо Ҷаҳон аст ва вобаста ба мубрам будани мавзӯи таҳқиқгардида омӯзиш ва баррасии он дар сатҳи созмонҳо ва ташкилотҳои байналмилалӣ рӯи даст гирифта шудааст то ин ки дар ин самт чораҳои назаррас андешида шавад.

Дарачаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд.

Наwgонии илмӣ таҳқиқот аз омӯзиши рушди асосҳои назариявӣ-методологӣ ва таҳияи тавсияҳои амалӣ оид ба рушди сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода меёбад. Ба натиҷаҳои муҳимтарини таҳқиқоти диссертатсионӣ, ки наwgонии илмӣ онро муайян мекунанд, фарогири масъалаҳои зерин мебошанд:

- асосҳои назариявӣ рушди сохтмони манзили истиқоматӣ омӯхта шуда, сохтмони манзили истиқоматӣ ва таъсии он ба беҳдошти сатҳ ва сифати зиндагонии аҳоли таҳқиқ карда шуда, таҳлили омории алоқамандии рушди сохтмони манзил бо равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ асоснок карда шудааст;

- дараҷаи тафовути нишондиҳандаҳои иқтисодӣ-омории сохтмони манзили истиқоматӣ дар кишвар ва дар минтақаҳои алоҳида таҳқиқ гардида, ошкор карда шуд, ки нишондиҳандаҳои сохтмони манзил дар минтақаҳои дурдаст вобаста ба хусусиятҳои демографии минтақа ва даромади пулии хоҷагиҳои хонавода аз ҳам тафриқа дошта, дар минтақаҳои рушдкарда бештар аз ҳисоби мавҷуд будани инфрасохтори созгор ва дастрасӣ ба омилҳои муҳим, аз қабилӣ қувваи корӣ ва маводҳои сохтмонӣ муосир, вусъат доштани сохтмони манзил ва инчунин таъсироти онҳо ба сатҳи некуаҳволии аҳоли таҳқиқ карда шудааст;

- сохтан ва ба истифода додани манзилҳои истиқоматӣ дар вобастагӣ аз вазъи сармоягузори давлатӣ, хориҷӣ ва сармояи аҳоли дар минтақаҳои алоҳида таҳлил ва ҳулосабардорӣ гардида, вазъи муосири сохта ба истифода додани манзилҳои истиқоматӣ дар минтақаҳо ва дар маҷмӯъ дар кишвар дар вобастагӣ тафриқаҳои назарраси нишондиҳандаҳои сохтмони манзил ва зиндагонии аҳоли дар минтақаҳо ошкор карда шудааст;

- нишондиҳандаҳои иқтисодӣ-омории сохтмони манзили истиқоматӣ дар минтақаҳо ва дар ҷумҳурӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои асосӣ ҷудо карда

шудааст ва хусусиятҳои онҳо баҳо дода шуда, аз ҳам фарқ кардани нишондиҳандаҳои иқтисодӣ-омории сохтмони манзили истиқоматӣ дар минтақаҳо ва дар кишвар, дар пояи нишондиҳандаҳои асосӣ ошкор карда шуда, хусусиятҳои онҳо арзёбӣ карда шудаанд;

- модели иқтисодӣ-омории сохта ба истифода додани манзилҳои истиқоматӣ вобастагӣ аз вазъи сармоягузории давлатӣ, хориҷӣ ва сармояи аҳоли дар минтақаҳои алоҳида ва хусусиятҳои хоси онҳо коркард карда шуда, дар асоси он дурнамои нишондиҳандаҳои асосии сохтмони манзилҳои истиқоматӣ ва омилҳои асосии ба он таъсиррасон таҳия шудааст.

Саҳми илмӣ довталаб дар ҳалли масъалаи илмӣ ё коркарди муаммоҳои илмӣ бо арзёбии аҳамияти он.

Саҳми шахсии муаллиф дар интихоби мавзуи илмӣ, омӯзиш, ҷамъоварӣ, асосноккунии илмӣ ва мубрамияти он, муайянкунии мақсад, предмет ва объекти таҳқиқот, дар асосноккунии номгӯӣи вазифаҳои таҳқиқот, аниқ ва пурра кардани равишҳои назариявӣ, илмию амалӣ оид ба рушди сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зоҳир мегардад.

Дар ин замина, воситаҳои методии таҳлили иқтисодӣ-омории рушди сохтмони манзил ва модели эконометрикии пешгӯии сохтмони манзили истиқоматӣ таҳия карда шуданд. Инчунин, иштироки шахсии муаллиф дар таҳқиқотҳои илмӣ гузаронидашуда, дар донишкадаю донишгоҳҳои олии касбӣ, интишори мақолаҳои илмӣ оид ба мавзуи диссертатсия, маърузаҳои илмӣ дар конференсияҳои илмию назаривӣ ва илмию амалӣ ба назар мерасад, ки саҳми илмӣ ӯро ифода менамояд.

Натиҷаҳои мушаххаси илмӣ (бо нишон додани наwgонӣ, аҳамияти илмӣ ва амалии онҳо), ки барои он ба довталаб додани дараҷаи илмӣ дархостшаванда мумкин аст.

Диссертатсия аз номгӯӣи ихтисораҳо, муқаддима, се боб, хулоса ва тавсияҳо, рӯйхати адабиёт, ки аз 139 номгӯӣ иборат мебошад, дар маҷмӯ дар ҳаҷми 186 саҳифа навишта шуда, 5 расм; 42 ҷадвал, 10 диаграмма ва 9 замимаро дар бар мегирад.

Дар муқаддима мубрам будани мавзуи диссертатсия ва сатҳи омӯзиши он асоснок карда шуда, мақсад, вазифаҳо, объект, предмет ва усулҳои таҳқиқот муайян шудаанд, инчунин муқаррароти дорои наwgонии илмӣ ва аҳамияти назариявӣю амалии диссертатсия инъикос гардидаанд ва маълумот оид ба тавсиби натиҷаҳои таҳқиқот пешниҳод карда шудаанд (с. 4-13).

Дар боби якуми диссертатсия «Таҳқиқи асосҳои назариявии рушди сохтмони манзил ҳамчун объекти таҳлили омӯрӣ» ҷанбаҳои назариявии рушди сохтмони манзили истиқоматӣ, беҳдошти сатҳ ва сифати зиндагонии аҳоли, алоқамандии рушди сохтмони манзил бо равандҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ баррасӣ гардида, таҳлили омории нишондиҳандаҳои дастрасии аҳоли ба манзил ҳамчун омилҳои беҳдошти сатҳи зиндагии аҳоли гузаронида шудааст (саҳ. 14-58).

Унвонҷӯ дуруст қайд намудааст, ки рушди соҳаи сохтмони манзили истиқоматӣ дар кишварҳои рӯ ба инкишоф ва пешрафта ҳамчун омилҳои муҳими иқтисодӣ-иҷтимоӣ арзёбӣ шуда, бо назардошти суръати баланди афзоиши

аҳоли ва урбанизатсия, масъалаи таъмини аҳоли бо манзил яке аз самти афзалиятноки сиёсати давлатӣ табдил ёфтааст (сах. 14). Хусусан, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъалаи мазкур, ки самти муҳимми ҳаёти иҷтимоӣ ба шумор меравад, диққати махсус зоҳир намуда, сол то сол ҳаҷми солонаи ба истифода супоридани манзил афзоиш меёбад. Тибқи таҳлилҳои унвончӯ аз соли 2000-ум то соли 2022-юм ҳаҷми солонаи ба истифода супоридани манзил аз 245 ҳазор метри мураббаъ ба зиёда аз 1,82 миллион метри мураббаъ расидааст (сах.16).

Дигар бартариҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ аз он иборат аст, ки муҳаққиқ масъалаи даромади паст ва нобаробарии иҷтимоиро низ мавриди баррасӣ қарор додааст. Чунончи, муҳаққиқ қайд мекунад “даромади паст ва нобаробарии назарраси иҷтимоӣ боиси паст шудани қобилияти харидории шаҳрвандон мегардад, ки дар навбати худ ба афзоиши фарқияти минтақавӣ дар бозори манзил мусоидат мекунад. Нархгузориҳои баланди амволи манзили ва дастрасии маҳдуд ба манбаъҳои қарзӣ боз ҳам ин фарқиятро зиёд менамоянд”. Дар заминаи таҳқиқоти гузаронидашуда унвончӯ омилҳои муайянкунандаи бозори амволи манзили ҷумҳуриявиро пешниҳод намудааст (сах. 26).

Ба ҳамагон маълум аст, ки афзоиши аҳоли дар Тоҷикистон боиси афзоиши талабот ба манзил ва сохтмони манзили истиқоматӣ мегардад. Бо назардошти ин масъала унвончӯ номгӯи омилҳои таъсиррасонро пешниҳод намудааст, ки онҳо метавонанд муҳити мусоидро барои рушди соҳаи манзилию коммуналӣ ва бозори сохтмони манзил фароҳам оваранд (сах. 36).

Динамикаи афзоиши табиӣи аҳоли ва фонди манзил ба ҳисоби миёна ба ҳар сокин, таҳлили омилҳои таъсиррасон ба сифати манзил ва сатҳи дифференсиатсияи сохтмони манзил дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар саҳифаҳои 39-42 диссертатсия бо усулҳои омӯӣ таҳлил гардида, хусусиятҳои манзил ва самтҳои мушаххаси ҳалли масъалаҳои ҷойдоштаро унвончӯ коркард ва пешниҳод кардааст (сах. 44-45). Ҳамзамон, маврид ба зиури хос аст, ки бо истифода аз усулҳои омӯӣ, унвончӯ коэффитсиенти дастрасӣ ба манзил дар минтақаҳои ҷумҳурӣ муайн кардааст, ки боиси дастгирӣ мебошад. Дар ин заминаи ҳисоби коэффитсиенти дастрасии аҳолиро ба манзил муаллиф омилҳои ба сатҳи дастрасии манзил таъсиррасонро коркард кардааст ки навгонии хуб арзёбӣ мегардад (сах. 49).

Дар боби дуюми диссертатсия «Таҳлил ва арзёбии иқтисодӣ-омории рушди соҳаи сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» нишондиҳандаҳои иқтисодии сохтмони манзил ва таъсири он ба сатҳи зиндагии аҳоли, арзёбии нишондиҳандаҳои омории сатҳи дифференсиатсияи сохтмони манзил дар минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва омилҳои рушди он гузаронида шуда, муаммоҳои дараҷаи таъминоти аҳоли бо манзил ошкор ва таҳлили омории сармоягузорӣ ба сохтмони манзил баррасӣ гардидааст.

Тибқи таҳлилҳои унвончӯ собит гардидааст, ки солҳои охир сохтмони манзили истиқоматӣ ва сатҳи таъминнокии аҳоли ҳам аз ҷиҳати сифатӣ – шароити манзил ва аз ҷиҳати миқдорӣ – шумораи истехсол афзоиш ёфта истодааст, аммо ҳиссаи соҳаи сохтмон дар ММД сол то сол коҳиш ёфта истодааст. Чунончи, дар соли 2015 ҳиссаи соҳаи сохтмон дар истехсоли ММД

15%-ро ташкил меод ва соли 2023-ум 6,9 % коҳиш ёфта ба 8,1% баробар гардидааст. Таҳлили динамикаи сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки аз ҷониби унвончӯ барои барои солҳои 2015-2023 дар ҷадвали 2.1.1 диссертатсия (саҳ. 60) гузаронида шудааст, сифати диссертатсияро беҳтар намуда, хуб шарҳ дода шудааст. Тибқи таҳлилҳо маълум гардидааст, ки солҳои охир ҳиссаи сохта ба истифода додани манзилҳои истиқоматӣ бо сармояи ширкатҳои хусусӣ афзоиш ёфта, ҳиссаи сохтмони манзил бо сармоягузориҳои давлатӣ ва сармояи аҳоли коҳиш ёфтааст.

Дар диссертатсия алоқамандӣ байни даромади пулии аҳоли ва сохта ба истифода додани манзили истиқоматӣ мавриди таҳқиқ қарор дода шуда, собит шудааст, ки ба ҳисоби миёна 62,6% афзоиши теъдоди хонаҳои сохташуда аз ҳисоби сармояи аҳоли аз даромадҳои пулии аҳоли инкишоф ёфта 37,4% аз таъсири дигар омилҳо вобастагӣ дорад (саҳ. 67). Дар заминаи таҳлили омории динамикаи фонди манзилии аҳоли дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2015-2023 унвончӯ хулоса намудааст, ки мувофиқи сценарияи воқеъбинонаи Индикаторҳои мақсадноки Стратегияи рушди соҳаи сохтмони Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 барои он ки бузургии 11,1 м.м./нафари соли 2020 ба 17 м.м./нафари соли 2030 баробар шавад, нишондиҳандаи афзоиши миёнаи мутлақи таъмин будани аҳоли бо манзили истиқоматӣ бояд 0,655 м.м./нафарро ташкил диҳад (саҳ. 69).

Дигар масъалае, ки унвончӯ дар диссертатсия мавриди таҳқиқ қарор додааст ин таъсири сармоягузорӣ ба рушди сохтмони манзил ба шумор меравад. Дар воқеъ сармоягузорӣ омили рушди нумуи соҳаҳои алоҳида ва дар маҷмӯъ рушди иқтисодӣ буда, самарайи мушаххаси иқтисодӣ дорад. Тибқи таҳлилҳои унвончӯ ҳаҷми умумии сармоягузориҳои хориҷӣ дар солҳои 2007-2023 ҳудуди 11 миллиард долларро ташкил додааст, ки аз ин миқдор 4,8 млрд. доллар сармояи мустақим, 5,7 млрд. доллар дигар навъҳои сармоягузорӣ ва 500 млн доллар сармоягузориҳои портфелиро ташкил намудааст (саҳ.96).

Хусусияти хосси диссертатсия дар он аст, ки пас аз таҳлилҳои гузаронидашуда унвончӯ хулосаҳои асосноки худро пешниҳод намудааст, ки дар оянда онҳо метавонанд ҳамчун воситаи методӣ истифода гарданд чунончи унвончӯ қайд намудааст: дар тамоми минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон сохтани манзилҳо барои истиқомат якхела наафзуда, ҳатто дар ВМКБ ин раванд поён рафтааст; - дар мамлакат сармояи ширкатҳои ватанӣ, аз ҷумла соҳибкорон дар сохтмони манзили истиқоматӣ назаррас буда, аммо сармоягузориҳои бевоситаи хориҷӣ ва сармояи давлатӣ хеле кам ба назар мерасад; - тамоюли шаҳрنيшиншавии аҳоли пуршиддат мегардад, алахусус, афзоиши аҳоли дар шаҳри Душанбе, мушкилии таъмин намудан бо манзил дар ин минтақаро ба бор меорад; - дар байни нишондиҳандаҳои афзоиши аҳоли ва афзоиши сохтмони манзилҳои истиқоматӣ барои минтақаҳои кишвар алоқамандии назаррас мавҷуд аст.

Унвончӯ дар баррасии боби сеюми диссертатсия «Моделсозии омории рушди сармоягузорӣ ба сохтмони манзил» назари худро оид ба муаммоҳои таҳияи моделҳои омории бисёрченакаи самаранокӣ сармоягузорӣ ба сохтмони манзил таъкид намуда, модели иқтисодӣ-омории рушди

сармоягузорӣ ба сохтмони манзилро коркард ва таҳия намудааст. Ҳамзамон, бо истифода аз маълумоти омори расмӣ самтҳои ояндабинии омории рушди сармоягузориҳо ба сохтмони манзилро таҳқиқ намудааст.

Унвонҷӯ дуруст қайд намудааст, ки барои арзёбии алоқамандии нишондҳандаҳои иқтисодӣ-иҷтимоии сармоягузориҳо ба сохтмони манзилҳои истиқоматӣ аз моделҳои оморӣ-иқтисодӣ истифода намудан қулай буда, таввасути он таъсири омилҳо дар алоҳидагӣ ва дар маҷмӯъ ба объекти таҳқиқот возеҳу равшан намоён мегардад. Бояд дар назар дошт, ки сохтмони моделҳои иқтисодӣ-омории бисёрченакаи самаранокии сармоягузорӣ дар сохтмони манзил метавонад як қатор мушкилиҳоро ба монанди: дастнорасии маълумотҳои оморӣ, носоҳеҳӣ ва хатогиҳои ченкунӣ рӯйи кор оварад, аммо унвонҷӯ ин муаммоҳоро низ ҳангоми таҳияи диссертатсия мавриди таҳқиқ қарор додааст (саҳ.107).

Бояд қайд намуд, ки баланд бардоштани ҳаҷми сармоягузорӣ ба соҳаи сохтмони манзил на танҳо ба беҳтар шудани шароити зисти аҳоли мусоидат менамояд, балки таъсири мусбат ба шуғл ва рушди иқтисодии миллӣ низ мерасонад. Аз ин рӯ, таҳияи модели иқтисодӣ-омории рушди сармоягузорӣ ба ин соҳа муҳим мебошад ва унвонҷӯ аз уҳдаи таҳияи модели мувофиқ баромадааст, ки бори дигар сатҳи касбияти ўро нишон медиҳад.

Аз ҷониби унвонҷӯ нақшаи сохтори ояндабинӣ таҳия шуда, ки татбиқи методҳои пешрафтаи ояндабинӣ дар соҳаи иқтисод ва идоракунии метавонад ба беҳтаршавии нишондҳандаҳои рушди устувор мусоидат намояд (саҳ. 139). Ҳамзамон, бо истифода аз барномаи муосири оморӣ Statistica – 7 миқдори мушоҳидаҳо 26 ва миқдори омилҳо аз 9 адад интихоб шуда, муодилаи регрессионӣ таҳия карда шудааст, ки боиси дастгирӣ мебошад.

Дар хулоса ва пешниҳодҳо (саҳ. 157-162) натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, инчунин тавсияҳо, ки аҳамияти назариявӣ ва амалӣ доранд, пешниҳод гардидаанд.

Дарачаи саҳеҳии натиҷаҳои таҳқиқот бо истифода аз усулҳои махсус дар рафти иҷрои диссертатсия, бозэтимодии маълумот, ҳаҷми кифояи маводи таҳқиқшуда, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот, маърузаҳо дар конференсияҳои илмию амалӣ тасдиқ мешаванд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳо дар диссертатсия. Диссертатсияи тақризшаванда, дар умум аз рӯйи сохтор, мазмун, ва муаррифии мантиқӣ ба мақсад ва вазифаҳои гузошташудаи таҳқиқот пурра мувофиқат мекунад.

Бо гузаронидани таҷрибаҳо, саҳеҳии маълумотҳо, кифоягии ҳаҷми маводи таҳқиқотӣ, коркарди омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот тасдиқ мегардад. Хулоса ва тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот дар асоси таҳлили илмии натиҷаи таҳқиқоти назариявӣ ва таҷрибавӣ пешниҳод карда шудааст.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия бо нишон додани тавсияҳо оид ба истифодаи онҳо.

Аҳамияти илмӣ таҳқиқот. Аҳамияти илмӣ натиҷаҳои таҳқиқот дар асосноккунии назариявӣ ва коркарди методикаи комплекси таҳлили

иқтисодӣ-омории сохтмони манзилҳои истиқоматӣ ва таъсири он ба сатҳи зиндагии аҳоли зоҳир мегардад. Пешниҳодот ва тавсияҳои дар диссертатсия коркардашударо метавон ҳангоми таҳлили иқтисодӣ-омории нишондиҳандаҳои тавсифкунандаи рушди сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода намуд. Ҳамзамон, натиҷаҳо ва тавсияҳои таҳқиқоти диссертатсиониро метавонад Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати молияи Ҷумҳурии Тоҷикистон бо мақсадҳои танзимкунӣ ва рушди сохтмони манзил дар кишвар ва минтақаҳои алоҳидаи он истифода гарданд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он инъикос меёбад, ки натиҷаҳои бадастовардаи муаллифро муассисаҳои таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ ва вазоратҳои дахлдори давлатӣ ҳангоми танзими рушди сохтмони манзил дар кишвар ва минтақаҳои алоҳидаи он метавонанд истифода баранд. Дар баробари ин, тавсияҳои мушаххаси аҳамияти амалидоштаи таҳқиқотро ҳангоми таҳияи барномаҳо, лоиҳаҳо ва нақшаҳои стратегияи рушди сохтмони манзил метавон истифода бурд. Натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф, ки аҳамияти амалӣ доранд, ба такмили шакли усулҳо, истифодабарӣ ва рушди сохтмони манзил мусоидат намуда, барои баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳолии мамлакат мусоидат менамоянд.

Муқаррароти назариявӣ ва тавсияҳои амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ дар раванди таълим ҳангоми таҳияи нақшаҳои таълимӣ, васоити таълимӣ, дастурҳо ва матн лексияҳо аз ҷанҳои «Назарияи умумии омор», «Омори иҷтимоӣ», «Омори тиббӣ-демографӣ», «Таҳлили иқтисодӣ дар соҳаҳо» ва дигар ҷанҳо, ки донишҷӯён, магистрантҳо ва докторантони PhD аз рӯи ихтисосҳои иқтисодӣ истифода мешаванд, ки бо санад аз ҷониби Донишқадаи илмҳои дақиқ ва технологияи Тоҷикистон тасдиқи худро ёфтааст. Натиҷаи асосии амалии таҳқиқоти диссертатсионӣ аз ҷониби филиали ҶДММ «Шаҳр сохтмон» тасдиқ ва дар амал татбиқ карда шудаанд.

Аҳамияти иқтисодии таҳқиқот аз он иборат аст, ки натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар таҳлили иқтисодӣ-омории нишондиҳандаҳои тавсифкунандаи рушди сохтмони манзил мусоидат намуда, рушду ташаккули иқтисодии кишварро вобаста ба шароити рушди инноватсионӣ ва дигаргуншавии он таъмин намояд.

Аҳамияти иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия дар он аст, ки таҳлили омории рушди сохтмони манзил боиси баланд бардоштани сатҳи зиндагии аҳоли ва таъмини он бо манзили дастрасу муносиб гардад. Ҳамзамон, натиҷаҳо барои ҳалли ҷанбаҳои масъалаи сармоягузорӣ мусоидат намуда, зиндагонии шоистаи аҳолиро таъмин менамояд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Доир ба мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ 10 мақола дар ҳаҷми 7,04 ҷ.ч. (аз ҷумла, аз муаллиф 5,9 ҷ.ч.) нашр гардидаанд, ки аз инҳо 5 мақола дар маҷаллаҳо (нашрияҳо)-и илмӣ тақризшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудааст. Мақолаҳои нашршуда, мазмунӣ асосии диссертатсия ва автореферати онро фарогир мебошанд.

Мутобиқати таҳассуси илмӣ довталаб ба дараҷаи илмӣ

Абдуллоева Г.А. дар соҳаи омор ҳамчун мутахассиси баландихтисос ташаққул ёфтааст, ки қобилияти мустақилона ҳал кардани масъалаҳои муҳими илмиро дар ин соҳа дорост. Тадқиқоти диссертатсионии ӯ ба самти таҳассусии интихобкардааш пурра мутобиқат мекунад ва бо риояи талаботи муқарраргардида дар заминаи шиносномаи ихтисоси 08.00.08.01 – «Омор» анҷом дода шудааст. Мавзӯ, сохтор ва муҳтавои кори илмӣ аз ҷиҳати илмӣ ва методологӣ дуруст таҳия шуда, ба сатҳи рисолаи илмӣ дараҷаи номзади илм ҷавобгӯ мебошад. Натиҷаҳои илмӣ бадастомада дорои арзиши назаррас мебошанд ва ба дараҷаи таҳассусии доктараб мутобиқат меkunанд. Ҳангоми баҳо додан ба фаъолияти илмӣ доктараб, зарур аст, ки сатҳи баланди дониш, ҷаҳонбинӣ, садоқат ба касб, қобилияти баланди кор бо иттилооти илмӣ, малакаи ташкили корҳои илмӣ-таҳқиқотӣ ва мустақилона қабули қарорҳо ба манзури ҳалли масъалаҳои муҳими таҳқиқотӣ махсус таъкид карда шаванд.

Эродҳо ва баъзе тавсияҳо ба диссертатсия:

- Зимни таҳқиқи асосҳои назариявӣ ва баҳамалоқамандии бахши сохтмони манзил бо нишондиҳандаҳои рушди иқтисодиву иҷтимоӣ муаллиф аз ғуруҳи маҳдуди нишондиҳандаҳо, масалан музди меҳнати миёнаи номиналӣ истифода кардааст, ки ба андешаи мо хусусиятҳои хоси рушди соҳаро дар сатҳи зарурӣ инъикос намекунад. Дар баробари ин муаллифро зарур буд, ки таркиб ва сохтори соҳавии шохисҳои омориро бо назардошти сарчашмаҳои ташаққули даромади барои харид ва сохтмони манзил истифодашаванда муайян кунад;

- Муаллиф дар таҳқиқоти диссертатсионӣ омили сохтмони инфиродии манзилро дар сатҳи зарурӣ баррасӣ накарда, дар баробари ин дар сах. 44 таъкид менамояд, ки ки гузариш аз лоиҳаҳои намунавӣ ба тарҳҳои инфиродӣ ва истифодаи шарикии давлат ва бахши хусусӣ дорои афзалиятҳои зиёд мебошад. Ба андешаи мо, дар таҳқиқоти анҷомшуда тавсияҳои мазкур пурра асоснок карда нашуда, дар баробари ин таҳлили омории онҳо аз нигоҳи самаранокии сармоягузорӣ ва истифодаи механизмҳои шарикии давлат ва бахши хусусӣ анҷом дода нашудааст;

- Дар кори диссертатсионӣ муаллиф оид ба арзиши манзил ва таъсири он ба рушди соҳа таҳлили хос ва умумӣ анҷом дода, нишондиҳандаи мазкурро ҳамчун омили асосӣ дар тафриқаи минтақавӣ бозори манзил эътироф мекунад. Вале, бо мақсади баланд бардоштани эътимоднокии тасдиқоти мазкур муаллиф бояд таҳлили омории сохтор ва динамикаи арзиши аслии сохтмони манзилро дар сегментҳои алоҳида анҷом медод. Аз нигоҳи мо, таҳлили омории сохтори арзиши аслии манзил, динамикаи бозори маҳсулоти сохтмонӣ ва нархи масолеҳи сохтмонӣ арзиши назариявӣ ва амалии таҳқиқоти анҷомшударо баланд мекард;

- Муаллифро зарур буд, ки бо мақсади таҳқиқи таъсири принципҳои иқтисодӣ “сабз” ва рақамикунонӣ ба рушди сохтмони манзил таҳлили иқтисодӣ-омории омилҳои мазкурро бо назардошти таҷрибаи пешқадам анҷом дода, барои рушди бозори миллии манзили истиқоматӣ тавсияҳои илман асоснокро пешниҳод менамуд;

- Ба андешаи мо, бо назардошти воқеияти ҷойдошта, муаллиф бояд ба таҳлили омории муҳлати миёнаи сохтмон, таъхир ва тамдиди сохтмон, муҳлати истифода ва фонди мазили истиқоматии фарсудаи шуда, таносуби сохтмони давлатӣ, шарикӣ, хусусӣ ва инфиродӣ, инчунин омори сохтмони модуль, хонаҳои “хушманд” ва сохтмони манзили истиқоматии зудбунёдшаванда таваҷҷуҳ зоҳир мекард;

- Дар қори диссертатсионӣ баъзе камбудҳои техникӣ ва имлоӣ дида мешаванд, ки ба мазмуни қор таъсири манфӣ намерасонанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия

Диссертатсияи Абдуллоева Гулноза Абдучаборовна ба сифати як тадқиқоти мустақили илмӣ дар сатҳи баланди методологӣ ва таҳлилии назариявӣ анҷом ёфта, ҷавобгӯи стандарту қоидаҳои амалкунандаи соҳаи илм ба ҳисоб меравад. Мундариҷа, сохтор ва равиши пешниҳоди мавод дар ин қори илмӣ пурра ба талаботи муқарраршудаи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ» қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №267 аз 30 июни соли 2021 мутобиқат мекунад.

Таҳқиқоти анҷомдодашуда бо истифода аз забони илмӣ фаҳмо таҳия гардида, бо истилоҳоти роиҷ дар риштаи иқтисодиёт ғанӣ гардонида шудааст. Услуб ва тарзи пешниҳод дар диссертатсия дорои низоми возеҳи мантиқӣ буда, ислоҳот ва тағйироти иловагӣ талаб намекунад. Ҳамзамон, автореферат ва мақолаҳои илмӣ интишоршуда самтҳои калидии муҳтавои диссертатсияро дар бар гирифта, дар онҳо натиҷаҳои муҳими таҳқиқот ҳамчун саҳми нав дар рушди донишҳои иқтисодӣ инъикос ёфтаанд.

Рисолаи илмӣ довталаби дараҷаи илмӣ ба меъёрҳои гирифтани дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ, омода намудани диссертатсия ва санҷиши қори диссертатсионӣ дар шурои диссертатсионӣ ва дигар талаботи Низомномаи шурои диссертатсионӣ, Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва Тартиби бақайдгирии давлатии рисолаҳои дифоъшуда, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд.

Хулосаи ҷамбасти оид ба сазовор донишдони довталаб ба дараҷаи илмӣ.

Таҳқиқоти диссертатсионии Абдуллоева Гулноза Абдучаборовна дар мавзӯи “Таҳлили иқтисодӣ-омории рушди сохтмони манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.08.01 – Омор пешниҳод шудааст, ба бандҳои 31, 33, 34, 35 ва 37 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) тасдиқшуда ҷавобгӯ буда, дар сатҳи баланди илмӣ методологӣ омода гардидааст, масъалаи мубрами илмӣ ҳалли худро ёфтааст ва муаллифи он Абдуллоева Гулноза Абдучаборовна сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.08.01 – Омор мебошад.

Тақризи муассисаи пешбар дар асоси муқаррароти банди 76-79 ва 81-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, таҳия ва пешниҳод шудааст.

Такриз аз ҷониби номзади илмҳои иқтисод, дотсенти кафедраи андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон Тураева М.Т. омода гардидааст.

Такриз дар ҷаласаи кафедраи андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон муҳокима ва тасдиқ карда шудааст (суратҷаласаи ғайринавбатии №11/1 аз 11.08.2025 с.).

Дар ҷаласаи кафедра иштирок доштанд: 15 нафар.

Натиҷаи овоздиҳӣ: тарафдор – 15 нафар, зид – нест, бетараф – нест.

Раиси ҷаласа:

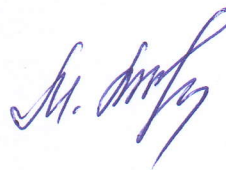
мудири кафедраи андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон н.и.и., дотсент

Субхонкулов И.А.

Эксперт:

номзади илмҳои иқтисодӣ, дотсенти кафедраи андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон

Тураева М.Т.

Котиби ҷаласа:

Номзади илмҳои иқтисод, дотсенти кафедраи андоз ва андозбандии Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон

Раҷабов К.Р.

Имзоҳои Субхонкулов И.А., Тураева М.Т. ва Раҷабов К.Р.-ро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо ва ҷорҳои махсуси Донишгоҳи давлатии тижорати Тоҷикистон

Пирзода С.С.

“ 11 ” 08 соли 2025-ум.

Суроға: 734061, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи Деҳотӣ 1/2.

Телефон: +992(37) 234-83-46, E-mail: mail@ddtt.tj, tguk@mail.ru.